

آذین با فرشهای ایلانی

(گلیمها)

الیزابت هیلاری

ترجمه
مهندس کورش کریمشاهی

تهران
۱۳۹۴

آذین با فرشهای ایللیاتی

مؤلف: هیلارد، الیزابت، ۱۹۶۰-م.
 ترجمه: کورش کریمشاهی
 ویراستار مقابله‌ای: اسداله معظمی‌گودرزی
 ویراستار فنی: پروانه خادمی
 صفحه‌آرا و طراح جلد: هوتن زنگنه‌پور
 ناشر: کلک سیمین
 ناظر چاپ: عزیز محسنی
 لیتوگرافی، چاپ، صحافی: امیدان
 نوبت چاپ: اول
 سال چاپ: ۱۳۹۴
 تیراژ: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۶۸-۴۵

تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان ایوب‌خان، دانشگاه، پلاک ۱۱۸۲، طبقه ۸، واحد ۳۳ تلفکس: ۶۶۴۶۸۵۴۵

kelke_simin@yahoo.com

kelkesimin.com

مرکز نشر ایران

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای مرکز ملی فرش محفوظ است.

سرشناسه	هیلارد، الیزابت، ۱۹۶۰- Hillia Eliza
عنوان و نام پدیدآور	آذین با فرشهای ایللیاتی، گلیم / مؤلف الیزابت هیلارد
مشخصات نشر	مترجم کورش کریمشاهی
مشخصات ظاهری	ویراستاران: اسداله معظمی‌گودرزی، پروانه خادمی
شابک	تهران: کلک سیمین، ۱۳۹۳
وضعیت فهرست‌نویسی	۱۴۴ ص: مصور
یادداشت	۹۷۸-۶۰۰-۵۴۶۸-۴۵-۸
موضوع	فیبا
موضوع	عنوان اصلی: kalims: decorating with tribal rugs
موضوع	گلیمها در تزئین داخلی
شناسه افزوده	گلیمها - ایران
شناسه افزوده	قالیچه‌های عشایری - ایران
شناسه افزوده	کریمشاهی، کورش، ۱۳۴۵- مترجم
رده‌بندی کنگره	معظمی‌گودرزی، اسداله، ۱۳۴۹- ویراستار
رده‌بندی دیویی	خادمی، پروانه، ۱۳۶۱- ویراستار
شماره کتابشناسی ملی	۷۴۷/۵ NK ۲۱۱۵/۵
	۳۴۵۷۹۶۶

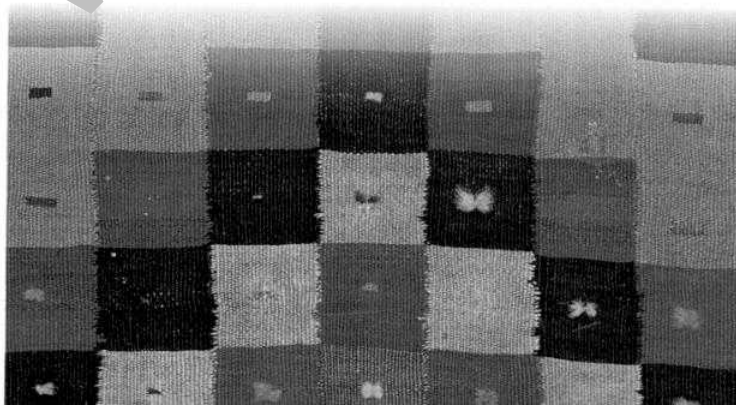
سخنِ کلک

سخنِ کلک هم سخنی است از آن دست سخنان که دیگران آورده‌اند و رانده‌اند؛ این هم سخنی است نیمه‌بریده که عمر به پایان می‌رساند و به پایان نمی‌رسد. حاشا است دیگر از زبان کلکی دیگر. این حدیث از سر دردِیست که ما را از درد عشق با کس حدیث نیست و حاجتی نیست که به بیان آید؛ گریز و گزیری هم نیست جز آنکه در بیان آید و از کلکِ سیمین فرار و بید.

کلک سیمین هم ناشری است. چون دیگران، دیر آمده است با کوله‌باری از سخنان نیمه‌بریده، از همه چیز و همه جا، تا همیشه...! کلکِ سیمین جامه خدمت بر تن کرده برای نشر آثار فخیم و بشار اندیشه‌های عظیم، تا چه قبول افتد و چه در نظر آید، که گفته‌اند:

«اینم قبول بس که بمیرم بر آستان
تا نسبتم کنند که خدمت‌گزار اوست»

زمستان ۱۳۹۴

سخنی با خوانندگان

فرش دستباف سرشار از تنوع است. این هنر سنتی و تولید تاریخی در سرزمین ما با خرده‌فرهنگها، آداب و رسوم، باورها و هنجارهای مردم درهم‌آمیخته و دریائی از تنوع و گوناگونی را در طول سده‌ها بلکه هزاره‌های پیشین فرا روی ما نهاده است. حتی سبک زندگی، شرایط اقلیمی و جغرافیائی مناطق مختلف نیز بر تنوع بخشیدن به دستبافها اثرگذار بوده است. در پی درهم‌تنیدگی عواملی چون قدمت، پراکندگی و گستردگی، امروزه ما تنوع و گوناگونی را در این دستبافها میراث گرفته‌ایم.

فرش ایرانی، نه تنها ویژگی تنوع را در طرح و نقش رنگ‌بندی، اندازه و سبک بافت دارد، بلکه این تنوع را در نوع کاربری دستبافها نیز می‌توان مشاهده کرد. کف‌پوش، خورجین، نمکدان، سفره، پرده، پشتی و... نشان از گوناگونی در چگونگی بهره‌گیری از این دستبافها دارد.

صفت زینتی بودن نیز از ویژگیهای دیگر دستبافهای ایرانی است و به واسطه همین صفت است که این آثار هنری، چه در گذشته‌های دور و چه در دوران کنونی، تزئین‌گر فضاها و اماکن مختلف شده است.

آراستن و آذین بستن فضا به‌ویژه با دستبافهای عشایری و ایلیاتی که نوع خالص‌تر و انتزاعی‌تری از طرحها و نقوش را بی‌پیرایه و دلنشین به مخاطب عرضه می‌کند، بن‌مایهٔ تدوین کتاب حاضر است و مرکز ملی فرش ایران نیز در راستای اهداف خود در غنا بخشیدن به منابع مطالعاتی این حوزه، از ترجمه و انتشار آن استقبال کرده است.

امید که به کار آید.

حمید کارگر

رئیس مرکز ملی فرش ایران

فهرست

۶ مقدمه

بخش اول: تاریخچه و مفاهیم ۹

۱۱ تاریخچه فرشها از آغاز تا کنون

۱۳ چادری عشایری

۱۹ تولید فرش عشایری

۴۹ رنگ

بخش دوم: آذین باقالیها و گلیمها

۶۵ طرح و نقش فرش

۸۱ گلیمها

۹۷ مفرشها

۱۱۳ آویزها و دیوارپوشها

۱۲۷ کفپوشهای بیرونی

بخش سوم: تجربیات ۱۳۵

۱۳۶ گستراندن، مراقبت و مرمت

۱۴۰ نظافت و نگهداری

۱۴۳ نکاتی درخصوص خرید فرشهای عشایری

مقدمه

همه ما در ذهنمان خاطره و یادی از يك خانه قدیمی با سقف و کفپوش چوبی داریم. اثاث این خانه شامل صندلیهای عتیقه و مبلمان راحتی است. نقاشیهای قابدار بر روی دیوار آویزان شده اند. احساس خوشایند ناشی از عطر اسطوخودوس و سنبل در همه صدای ترق و تروق آتش در شومینه، کتری چای و سینی کیک گرم روی میز، حال و هوای دیگری به این خانه می دهد و مطمئناً کف اتاق نیز با فرش ایرانی پوشیده شده است. رنگهای غنی، طرحهای درخشان و پیچیده به همراه بافت خوب ظاهری بسیار دوست داشتنی و دلپذیر به اتاق می دهد.

این خانه تصویری است از آرامش و کمال، به نحوی که همه ما دوست داریم در چنین خانه ای زندگی کنیم. ممکن است امروزه نتوانیم تمام موارد ذکرشده در بالا مثل سقف چوبی یا مبلمان آنتیک را داشته باشیم؛ ولی فرش ایرانی را می توانیم داشته باشیم و کمبودی از این نظر وجود ندارد. فرشی که طرح و بافت درخشان دارد، مانند شی ای است که توجه انسان را جلب می کند تا آن را تصاحب کند. فرش به يك کفپوش، خصوصاً کفپوشهای چوبی و سنگی، راحتی را اضافه می کند. همچنین با فرش می توان اتاقها را از یکدیگر مجزا کرد و به آنها ظاهری داد که نظرها را به خود جلب کند.

تمام مراحل بافت فرش عشایری توسط زنان انجام می شود. این زنان پشم را حلاجی، ریسیده و رنگ می کنند و در نهایت فرش می بافند. این امور بخشی از فعالیتهای روزانه خانگی آنها محسوب می شود. طراحی و بافت خوب بر روحیه انسان تأثیر گذاشته و حتی روح و جانی تازه به انسان می بخشد. زنان قالیباف عشایر نه تنها فرشهایی با طرحهای سنتی که آنها را به «قالیهای فارسی» می شناسیم، می بافند؛ بلکه گلیمهایی که رنگهای روشن و واضح

بافت مدرن یا «جدید» گبه که دراز و باریک مانند کناره است و مناسب راهروست.

وقتی عشایر قشقای کوچ می کنند، وسایل زندگی خود را در خورجینهای کوچک شبیه نمونه زیر قرار می دهند.

کُپه‌ای از کناره‌های دلپذیر و لول‌شده
قشقایی یا فرشهای شیرازی

با طرحهای دیلمیک دارند نیز تولید می‌کنند. گبه‌های قابل توجه و جدید با پرزهای جلّی از دیگر بافته‌های این زنان است. این بافنده‌ها نه تنها میراث ار مہارت تولید قالی (پشم گوسفند) هستند؛ بلکه دست‌بافته‌های آراہیدہ‌ای است برای طراحی و دکوراسیون محل زندگی و کار.

طراحیهای معاصر طالب انعطاف‌پذیری و قدرت انتخاب هستند. گلیم و قالی عشایری امروزه ایران دارای این درخاسته بزرگ است و تقاضای طراحان را برآورده می‌کند. این بافته با آخرین آفرینشها در تاریخ فرش‌اند و وقتی به عقب برمی‌گردیم ... نه تنها در تاریخ تولید اولین قالیه‌ها به چه زمانی برمی‌گردد؛ ولی حداقل هزاران سال می‌شود. وجود حتی یک نمونه از این قالیه‌ها در منزل بدین معنی است که قطعه‌ای از تاریخ را در خانه خود نگهداری می‌کنید.

کناره‌های شبیه این نمونه در قزاقا، شمال غربی ایران که بافنده‌ها ترک‌زبان هستند، بافته می‌شدند.